List 11. **NOVICE** Tečaj XLI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljate po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 14. marca 1883.

Obseg: Nekaj o reji puranov. — O setvi semena nekaterih gozdnih dreves. — Da plemenske presice ne požrejo svojih mladičev. — Alkohol iz želoda. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Razpis štipendij za obiskovanje šole za obdelovanje travnikov v Českih Skalicah. — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja. (Dalje.) — Somenj rejnih ovác za povzdigo ovčjereje. — Govor grofa Belcredija o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji. (Konec.) — Poštne hranilnice. — Slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nekaj o reji puranov.

Gospoda, pa tudi boljši posestniki, posebno v gorkejih, vinskih krajih čislajo purane in na trgih imajo izrekoma v onih mestih in trgih, kjer se ne izrejajo purani doma, visoko ceno.

Znano je pa, da je reja puranov težavna in kočljiva. Težavna je posebno zarad tega, ker ta žival hodi daleč okrog po paši, zato prizadeva škodo na polji, in to daje povod k nejevolji in prepirom. Zato se tudi mnogokrat primeri, da gospodar polja sega po pravici samobrambe, dane mu v postavi ter ubije purane, katere zasači na svojem polji.

Ker pure tudi rade skrivej ležejo in valé v grmovji, kjer potem tudi ponoči ostajajo, jih dostikrat zaleze drug sovražnik — lisica, ki jih potem tudi slastno poruča.

Purani mladiči so pa tudi sami na sebi jako mehke in občutljive živalice. Škoduje jim vsak mraz, mrzla sapa in rosa; nevarna jim je kopriva, in ako ne dobivajo redno dobre hrane, začnejo hirati, začnejo se tresti, noge jim otekajo, hujšajo, nekaj dni tužni pohajajo in konečno poginejo.

Kako je tedaj ravnati z mladiči, da se obvarujejo teh nezgod?

Pred vsem potrebujejo te živalice gorkote in dobre hrane. Čez noč, v jutranjem in večernem hladu morajo se spravljati mladiči na gorkem prostoru, v gorkem hlevu, v katerem ni ne mokrote in ne prepiha. Tla morajo biti suha, najboljše nekaj konjskega gnoja, vrh tega ne predolge suhe slame, katere se jim mora večkrat nastiljati. — Dalje se mora skrbeti, da se mladiči nikdar ne spuščajo na prosto, dokler je zjutraj še hladno in dokler je še rosno; enako pa se mora paziti, da na večer in kedar sicer živalice koj zopet pridejo na gorko, kakor hitro postane hladno. — Da dalje mladiči postanejo krepkeji in da lože prenašajo vremenske nezgode, dobro je, da se jim noge večkrat namažejo bodi-si z žganjem, bodi-si s surovim maslom. — Ako se razun omenjenih sredstev mladičem redno daje dobre hrane, ne bo se bati velikih zgub pri izreji.

Ako pa se vendar po naključbah, katerih popolnoma odstraniti nikdar ni mogoče, pripeti bolehnost pri mladiču, bo večidel tudi gorkota, dobra hrana navadno zopet popravila, kar se je po nesreči pokvarilo. — Gorkota in dobra hrana ste tedaj oni dve reči, kateri mladim puranom najboljši služite in jih bolj obvarujete bolezni.

O setvi semena nekaterih gozdnih dreves.

Ker je več posestnikov gozdnega semena, posebno smrekovega in želoda nakupilo, naj jim povemo, kako se to seme seje, da ne bo delo zastonj. Škoda za stroške, ako bi se iz nevednosti ne dosegel zaželjeni namen.

Želod. Dva do pet čevljev narazen se zemlja dva štirjaška (kvadratna) čevlja na široko prekoplje, očisti trave in kamenja, dva do tri želode tje potakne in 2 do 3 palce na debelo z zemljo pokrije.

Bukovo seme (bukvica) potrebuje varstva, se toraj ne sme na prosto sejati. Navadno se z železnimi grabljami zemlja razbrska in seme vseje. Pokriti se mora le $^1/_2$ do 1 palca na debelo z zemljo.

Jelšino seme je zeló majno, zato naj se le med zemljo pomeša in to v spomladi.

Brezino seme se seje v jeseni na debelo zemljo in na prosto. Pretrpi veliko mraza, vročina mu škoduje. Kali prvo, večkrat še le drugo leto. Seme naj se le toliko z zemljo pokrije, da ga ni na vrhu zemlje videti.

Javorovo in jesenovo seme. Zemlja se čevelj globoko prekoplje in očisti. Pokrije naj se 1 palec na debelo z zemljo. Nježne sadike so zeló občutljive in jim mraz škoduje, zato naj se seje v spomladi. Jesenovo seme še le drugo leto kali.

Brestovo seme se ne sme na suha in plitva tla sejati. Seje se koj po dozoritvi v začetku meseca junija ali vsaj še tisto jesen. Pokrije se $^1/_4$ palca na debelo s prstjo.

Gabrovo seme se v jeseni ali spomladi seje. Kali drugo leto. Zemlja se mora dobro očistiti, da se sadike v travi ne zadušé. Pokrije se malo.

Hojevo (jelkino) seme potrebuje zavetja, toraj se le pod drugo drevje seje, in sicer v jeseni. Pokrit naj bo $^1/_2$ palca s prstjo.

Borovo seme se na solnčno, plitvo in peščeno zemljo seje. More se s šterži vred sejati, kateri se po-

tem večkrat prebrskajo, da seme izpade. Pokrije naj se le ¼ palca na debelo s prstjo.

Smrekovo seme se seje pod grm ali drugo drevje v dobro zemljo. Na prostem pogine. Trava mlade sadike zamori, zato se morajo prostori, kjer se seje, dobro očistiti. Pokrije se ¼ palca na debelo s prstjo. Med skale se z vspehom seje.

Mecesnovo seme rado kalí na solnčnatih krajih in plitvi peščeni zemlji. Seje se kakor borovo seme. Najboljše je, bor, smreko in mecesen skupaj sejati.

Gospodarske izkušnje.

Da plemenske presice ne požrejo svojih mladičev,

svetuje star skušen živinorejec to-le. On pravi: „Hude so in dostikrat svoje mlade požrejo posebno stare presice, akoravno gotovo ne iz lakote, temveč, kar vse kaže, zato, ker imajo hudó željó na meso. Za žito in drugo boljšo pičo se ne zmenijo, strastno pa padejo na meso. Ako se takim svinjam ob času, ko imajo ravno mlade dobiti, vrže kos suhega starejega mesa na kosti okoli 4 do 5 funtov, padejo strastno po njem in se potem mladičev nikdar ne dotaknejo. Tako priporoča angležk zdravnišk časnik, in verjetno je, pa tudi vredno poskušnje.

Alkohol iz želoda.

Iz želoda se nareja ravno tak alkohol, kakor iz žita ali krompirja. Želod se zlušči in jedra zmeljejo, potem se moka s sladom (Malz) zmeša in vreti (kipeti) pusti. Želod ima 20% štirknate moke in 18% glutina v sebi. Če bi ne imel mnogo čreslovine, porabil bi se lahko za hrano ljudi. V krajih, kjer se prešiči z želodom ne pitajo, gre vsako leto veliko želoda v zgubo. Ako bi ga otroci nabirali in se v ta namen porabil, prihranilo bi se več sto mernikov žita in krompirja!

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

C. k. vlada je družbi kmetijski izročila načrt nove postave za Dalmacijo zastran rabe in razdelitve občinskih zemljišč, pa tudi pogozdovanja občinskih gozdov, z naročilom, naj družba načrt pregleda in pové: katere določbe tega načrta bi se tudi na našo deželo s pridom obrniti dale?

Daljno dopisovanje zadeva poduk o sviloreji na ljudskih šolah, poučevanje učiteljev v kmetijstvu za čas počitnic, premije za svilorejo.

Nadalje nahaja se v „Naznanilih“ poročilo zastopnika kmetijske družbe, poslanega k razstavi mašin v ogerskem Altenburgu dne 5. do 10. julija, v katerem družbeni zastopnik R. Dolenc nadrobno našteva:

1) mašine, ki polagajo žito same,

2) mašine, pri katerih je treba žito polagati z roko.

Daljno poročilo obsega delitev konjskih premij pa vprašanje ministerstva o postavi za zložbo zemljišč in napravi srenjskih kolovoznih potov; to vprašanje izročilo se je dotičnemu odseku v natančno poročilo.

Vsled priporočila ministerstva naročil si je glavni odbor 3000 sadik neke nove predilne rastline, ki se imenuje „Ramie“ (Böhmaria tenacissima) za poskušnjo.

Družba si je naročila primerno število Schobelsbergerjevih mašin za robkanje koruze, jih razposlala vsem podružnicam s prošnjo, da naj se gospodarji o nje dejanski rabljivosti prepričajo in si jo kupijo, ker velja samo 60 krajc. Vsled tega priporočila prodala je družba sama omenjenih robkarjev nad 100.

Pritrdil je glavni odbor tudi nakupu in razdelitvi 30 Hartingerjevih kmetijstvo popisujočih „tabelj“ po vladinem predlogu.

Za računi in proračuni podaja nam „Naznanilo“ dalje: Poročilo o državni podpori namenjeni mnogovrstnim gospodarskim razdelkom.

Podpore razdelile so se po potrebah vsakega okraja v deželi z vednim ozirom na predloge podružnic in kolikor moč tudi z ozirom na družbenike same, se ve da na one družbenike, kateri so se vsaj tudi sami brigali za podpore. Posebno tudi razdelitev državnih podpor poleg druzega delovanja živo dokazuje, da glavni odbor svoje dolžnosti, skrbeti za povzdigo kmetijstva, nikdar ni preziral, najmanj pa pri tem preziral svoje družbenike.

„Naznanila“ dalje poročajo o predlogih podružnic, namreč: vipavske, loške, metliške, senožeške;

poročilo glavnega odbora o vprašanji, kateri čas je z ozirom na poljska dela najpripravniši, da se rekruti za 8 tednov pokličejo na vojaške vaje.

Dalje se vrstijo poročila, namreč:

Priznanje družbine medalije zaslužnim sadje- in murvorejcem.

Volitev častnih in dopisovalnih družbenikov.

Sredstva za povzdigo konjereje na Kranjskem (predlog glavnega odbora).

Nasvèt, kako povzdigniti predivstvo na Kranjskem (govoril R. Dolenec).

Poročilo o gospodarstvu družbenega vrta na spodnjih Poljanah v letu 1869. (priobčil Fr. Schollmayr).

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici. Nauk za povzdigo našega domačega predivstva. Spisal R. Dolenec (str. 104. do 155., s podobami).

Najpripravneja in najpriprostejša gnojišča (od str. 156 do 167, s priloženo polo podob).

To je prav na kratko posneto v 1. zvezku „Naznanil“ letnika 1870.

Kdor ta posnetek in pa „Naznanila“ sama nepristransko prebere in potem presodi, bo si tudi prav lahko napravil sodbo, v koliko je opravičeno očitanje o spanji podružnic, o postopanji glavnega odbora, o nepotrebnosti in suhoparnosti „Naznanil“. Govoré naj dela! (Dalje prih.)

Razpis štipendij

za obiskovanje šole za obdelovanje travnikov v Českih Skalicah.

Upravništvo grajščine princa Viljema Schaumburg-Lippe v Nachodu je naznanilo, da tudi letos in to z drugo polovico aprila misli začeti praktičen poduk o obdelovanji travnikov pod vodstvom učenika Ernsta v Českih Skalicah.

Po naučnem načrtu pa, ki se ima zdaj kmalu razglasiti, je učeniku plačati nekaj podučnine in le za prave dneve dela je dovoljena navadna dnina. Zato pa ministerstvo poljedelstva s tem naznanja, da za letos za take, ki se hočejo vdeležiti tega okoli pol leta trajajočega praktičnega poduka in izobražiti se za prode-

lalce pri obdelovanji travnikov, razpiše šest štipendij po 100 gold.

Prošnje za take štipendije se imajo podati c. kr. kmetijski družbi kranjski vsaj do konca meseca marca. Oziralo se bo posebno na take prosilce, ki znajo vsaj toliko nemški, da bodo mogli razumeti nemški poduk.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

Kopanje izsuševalnih jarkov.

V prejšnjem razgovoru o posameznih stranskih pritokih sem pretresaval posamezna dela, ki so potrebna pri vsacem potoku ali kanalu, kakor tudi rezultate, katere smemo pričakovati; menim, da sem tudi dokazal, da ni le mogoče vsega močvirja izsušiti, ampak tudi blizo $^2/_3$ sedanjega površja šote odstraniti, ako se Ljubljanici, temu glavnemu recipijentu, najviša voda zniža. Vrh tega moram pa še opozoriti, da bode zraven stranskih pritokov tudi treba mnogo malih jarkov poglobočiti, ako hočemo spodnjo zemljo izsušiti.

V tisti meri tedaj, kakor se bode nad spodnjo plastjo šota izkopavala, morajo se tudi kulturni jarki globokeje kopati. Šota se pa ne sme tako globoko odvzeti, da bi čez zemljišče zopet nastopila povodenj; to bode moral nadzorovati odbor za obdelovanje močvirja.

Kanali ob gorskih rebrih, ki mejé do močvirja.

Drug pripomoček za izsušenje ljubljanskega močvirja bi bila po mnenji nekaterih naprava kanalov, kateri bi se morali izkopati ob rebrih, ki mejé do močvirja; ti kanali bi bili sposobni za odpeljavo stranskih pritokov in bi služili tudi namakanju zemljišč.

Meni se zdi, da je izvršitev te ideje nepraktična, zeló draga in z ozirom na korist ljubljanskega mesta kratko in malo neizpeljiva. Sledeča razprava bode ta izrek gotovo opravičila.

Po omenjenem programu bi imeli ti kanali prav za prav dvojen namen, in sicer morali bi

a) najviše vode stranskih pritokov še le na onih krajih v Ljubljanico izliti, kjer bi ne mogle močvirju več škodovati;

b) ob enem tudi služiti namakanju in vodo tja odpeljavati, kjer bi se potrebovala.

Ako najprej zadnji namen, namreč „namakanje“ zemljišča, pretresavamo, tedaj moram obstati, da ta ideja ni srečna in tudi ne izpeljiva; ako se namreč vzame, da bode v prihodnje namakanje potrebno ali vsaj povšečno, tedaj bi imeli v prvi vrsti one občine ali oni posestniki pravico do dobivanja vode, ki ležé koj ob stranskih pritokih, in ne bilo bi treba vode še le s pomočjo druzih stavb dalje napeljavati.

To idejo, katero uže stvar sama tako nanese, izrazil je tudi §. 26 deželnega zakona 23. avgusta 1877., ki je še danes v veljavi.

Ti kanali bi se pa tudi ne mogli izpeljati tako, da bi odvzemali bremena drugim jarkom.

Na desnem bregu Ljubljanice bi bil tak kanal le tedaj opravičen, ko bi potem zamogel najvišo vodo Ižice, slučajno tudi Iške neposrednjo odpeljati v globokeji del Ljubljanice, morebiti pod izliv Gruberjevega kanala, drugače bi kopanje novega kanala po višem zemljišči, ki se vzdiguje navzgor proti Karlovški cesti, bilo brez pomena. A za to imamo uže Gruberjev kanal in zraven njega ali pa nad njim se nov vodotoč pač ne more izkopati.

Na levem bregu Ljubljanice bi sicer bil tak kanal mogoč, ki bi prevzel nekaj vode od druzih jarkov; a ker je svet zeló izpodrezan, bi se kanal zamogel še le pri jezu Gradaščice začeti, da bi najvišo vodo tega potoka ali vsaj njeno večino neposredno brez ozira na Mali Graben odpeljaval pod ljubljanskim mestom v Ljubljanico.

Kakor kažeta načrt situacije in podolžni profil Cornovega kanala, nahaja se na robu višine pri mostu južne železnice razvodje med Vrhniko in Ljubljano, ker vode od tam na eni strani tekó proti Lukovškemu kanalu, na drugi proti Radni; ker pa vsi potoki z Radno vred le malo najviše vode odpeljejo, tedaj bi stroški kopanja kanala ob levih gorskih rebrih v nobeni pravi razmeri ne stali z doseženo koristjo; zato bi bil samo tak kanal nekoliko opravičen, ki bi prevzel na-se nekaj najviše vode iz Gradaščice.

(Dalje prihodnjič.)

Somenj rejnih ovác za povzdigo ovčjereje

bo 14., 15. in 16. aprila v Budapešti. Prignati se smejo domača (ogerska), pa tudi tuja plemena. Ogersko ministerstvo poljedelstva je za najboljšo tako drobnico odločilo 6 premij po 25 zlatov. Kdor hoče kako drobnico prignati na somenj, se ima zadnji čas do 15. marca oglasiti pri somenjskem odboru v Budapešti.

Šolske stvari.

Govor grofa Belcredija

o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji.

(Konec.)

Zdaj pridem do tega, česar nas natolcujejo, namreč, da smo izobraževanju nasprotni. Naše ljudske šole nasprotnikom očitajo, da hočejo vničiti ljudsko šolo in ž njo vred tudi njen učni namen. Jaz pa mislim, da z najboljšo voljo more vničiti ali razdjati se le to, kar je. Po največ občinah pa o osemletnem obiskovanji šole še govorjenja ni. Naj se pogledajo le olajšave, ki so dane uže po učni naredbi od leta 1870. in so bile leta 1879. še razširjene, in vsakdo mora priti do prepričanja, da pri takih olajšavah, kakoršne se dajo po kmetih in — kakor zmiraj pravijo — z veliko radovoljnostjo, o osemletnem obiskovanji šole se niti govoriti ne more.

Jaz nikakor nisem načeloma nasprotnik osemletnemu obiskovanju šole, nisem nasprotnik temu tam, kjer občina more in hoče trpeti stroške za to. Kar se tiče učnega namena, je pač res težko soditi o njem, kajti nič se ne vé, sega li ta do nebes, ali pa se vendar-le bliža zemlji. Tega mi ne pojasni ne učni načrt; še manj pa morem pritrditi vitezu Hasnerju, ki pravi, da to ni učiteljeva reč. Učni načrti in ukazi so tako nedoločni, da moram misliti, da je to le reč učiteljeva.

Pridem k §. 48., v katerega so se tudi hudo zaganjali. Rad pripoznam, kar je vitez Hasner rekel, da se važnost tega paragrafa dá pretirati. §. 48 ne govori nič druzega, ko to, da, če ima učitelj spričevalo zmožnosti za poučevanje, to je, da je iz veronauka izprašan, in se po tem more upati, da se bo morda ogibal pri poučevanji jasnega razpora med cerkvijo in državno naredbo. Če se kdo upira temu in reče: „kako se more

kaj tacega ukazovati vodji šole? saj s tem zadenemo ob splošne pravice državljanov!“ — pa prosim, naj se vendar pomisli, da javen urad vendar ni za posameznega državljana, marveč za javno življenje. Ne vsak, marveč pravi mož naj dobi službo. To so načela, ki morajo veljati v vredjeni državi, pravi mož pa je tisti, ki je vsemu kos, kar utegne pasti v njegovo službo, in ti pogoji se morajo, se ve da, ravnati po službi, ne pa po željah vsacega posebej.

Zadnje mora državno združenost čisto razdreti. Javna služba učiteljeva namenjena je odgoji, kakor je vitez Hasner uže leta 1860. povdarjal, verski odgoji. Pogoji morajo toraj tej službi biti primerni, zato se popolnem vjema s postavo, ako se reče, da učitelj, ki hoče doseči ta odgojilni namen, spolni tudi njegove pogoje, da mora toraj — kakor je vit. Hasner takrat sam omenil, z učiteljem veronauka biti ene in iste vere. Če bi III. člen temeljnih postav res imel ta pomen, da se ne smejo staviti prav nikake ograje temu, pač ne sme nobena vlada še izpraševalnega reda izdati, še celó takega reda ne sme poostriti. Kajti to se mi bo vendar pripoznalo, da vsak takim pogojem ne more biti kos, nikomur pa ne bo prišlo na misel, da bi rekel, da je poostrenje izpraševalnega reda prenaredba temeljnih postav.

Govoril bom zdaj o poduku v šoli ožjega pomena, kajti le po tem se pokaže sedanje ljudske šole prava podoba. Vlada je l. 1879., ko je predložila to postavo, vtemeljevala jo tako:

„Ker je ljudska šola za največe število rastoče mladine edina izpraševalna naprava, mora njena naloga biti kolikor moč obširna.“

To je bila vodilna misel. Pri tem so pozabili le to, da naloga, če naj bo rešljiva, ne more obsegati več, nego morejo razumeti ali sprejeti učenci. Učenci pa so otroci, otroci so do 14. leta, njihov um je omejen, in zato v ljudski šoli ne bo poduk nikdar drugačen, ko igranje z umom, ako naj kaj izdá. To pa uže naprej izključi senco učenosti, učenjaki taki otroci nikdar ne bodo. Potrudil sem se, berila in kar je drugih učilnih šolskih knjig po naših šolah pregledati in našel sem v nekaterih, da se v tistih, ki so namenjene otrokom prvih dveh razredov, imé Boga še prav pogosto omenja, potem pa Bog prav hitro zginja in v viših razredih ga celó več ni. Meni se je zdelo to tako, kakor da bi bili hoteli srce otroka v nježni mladosti še varovati spridenja, da so pa potem hoteli naglo odvaditi ga, da more na mesto Boga stopiti učenost.

Govornik potem po mnogih izgledih iz učnih šolskih knjig nadalje razlaga, da to, kar se po ljudskih šolah uči, nikakor ni primerno razumu učencev, marveč se spenja vedno le po učenjaštvu, da se v ljudsko šolo sili to, kar se ima učiti po srednjih in celó po viših šolah in da se s tem otroci le zmešajo, ne pa odgajajo.

Gotovo je velike važnosti, pravi govornik, da se mladini pri uku vsadi kal zadovoljnosti, — zadovoljnosti z nje življenja razmerami in s poklicem, kateremu je namenjena. Učenost se v ljudski šoli ne dá vtepsti ali vliti, pač pa se z razdrobljeno vednostjo lahko odgoji prazna domišljivost o učenosti, a s tem se ne doseže nič druzega ko to, da, če mladenič potem prime za brano ali za šilo, stori to z nekako nevoljo, ker zares misli, da je poklican h kaj boljšemu in višemu.

Govornik omeni še, da na Nemškem mislijo na to, da bi v ljudsko šolo vpeljali tudi poduk v ročnih delih, in da je ta misel uže tri sto let stara. To mora biti delo, ki mika mladino in je zdravo za život, ki vzbuja veselje do dela in to veselje vtrjuje, in to bi bil nov dobiček v gospodarskem, nravnem in družbinskem oziru.

S tem je sklenil grof Belcredi in desna stran zbornice mu je ploskala ob koncu, kakor tudi prej med govorom pri mnogih prav krepkih in dobrih besedah.

Poštne hranilnice.

Blagostan in sreča cvete národu le tam, kjer je v vseh stanovih vestno spolnovanje dolžnosti, pridna delavnost in koristna marljivost s štedljivostjo in pravo krščansko varčnostjo domá, toraj tam, kjer vsak za vse in vsi za enega pridno delujejo in svoje stanovske dolžnosti od najnižega težaka, delavca, posla, zasebnika, posestnika, duhovnika, učitelja pa do najvišega uradnika vestno in natančno spolnujejo, ter s pridobljenim sadom truda svojih rok tako gospodarijo, da jim sam ob sebi brez posebnega daljnega prizadevanja novih dohodkov donaša, da se obrestuje in se jim tako koristno pomnožuje.

Kmetič svoje njive in svoja polja spomladi in na jesen skrbno obdeluje ter jih z dobrim in kaljivim semenom obseje in v ta namen nasadi, da bi mu o svojem času stoternega, koristnega sadú donašala. Dobro in skrbno delo, dober sad, površno in slabo delo — plevel za sad! — Nekaj enacega godi se tudi z gmotnim premoženjem, katero more se, po pravih potih oskrbovano, človeku kolikor toliko pomnožiti ter mu njegov položaj o dnevih potrebe in pomanjkanja izdatno polajšati in mu britke ure znosneje storiti. Kdor ima veliko polja in semena v izobilji, lahko veliko in brez skrbi seje, kdor ima pa le samo malo njivico, malo semena, gleda, če je praktičen človek, da to bolj skrbno obdeluje, ter pazi na vsako zrnice, da se mu brez koristi ne pogubi, nego skrbi za to, da mu kolikor mogoče veliko novega, potrebnega in koristnega sadú donese in obrodi, kar je gotovo tudi popolnem pravilno in naravno.

Kapitalist more si dandanes, v dnevih potrebe in pomanjkanja, svoj kapital brez posebne težave na pogubonosni račun ubožnejšega človeka (posestnika, trgovca, obrtnika itd.) podvojiti in še večkrat pomnožiti, ne pa tako lahko ubogi delavec, rokodelec, težak in posel. Da bi se pa v tej zadevi tudi revnejšim ljudem prilika dala, si ob malih zneskih od časa do časa kaj prihraniti, ter si svoj težavni položaj, svojo eksistenco ob gotovih časih in tlačečih momentih olajšati, vpeljalo in zagotovilo je sl. c. kr. trgovinsko ministerstvo praktične „poštne hranilnice“ po vsi državi, katere ljudstvu druzega posebnega truda in opravka ne prizadevajo, nego le malo več varčnosti in skrbnejšega gospodarstva z novci s trudom in težavo pridobljenimi, kateri, v splošno državno poštno blagajnico naloženi, se prec koristonosno obrestovati prično.

Vsaka nova, tudi še tako koristna reč in naprava pa navadno med ljudstvom, ako je ono samo znašlo in v živelj spravilo ni, zbuja neko nezaupljivost; taka je tudi po nekje na deželi s pred dobrim mesecem vpeljanimi „poštnimi hranilnicami“. Marsikdo bi si rad od časa do časa prihranil mal znesek, ali boji se, da, ako ga poštni, oziroma državni poštni glavni hranilnici zaupa, pozneje ob njega pride, za kar so pa vsi pomisliki brezpotrebna skrb tem bolj, ker je samo ministerstvo porok za po tej poti obrestovno naložene uloge. Kaj je tukaj potrebnega? Neovrgljivo pouka in pravega pojasnila od onih, katerim je dolžnost, za zboljšanje gmotnega položaja obožanega ljudstva po svojih močéh in stanovskih dolžnostih skrbeti, za kar so gotovo v prvi vrsti na deželi, po mestih in trgih županstva, častita duhovščina in ljudski učitelji poklicani.

To prevažno dolžnost imel je tudi gotovo pred očmi

naš za blagor ljudstva in vsestranski napredek prebivalcev svojega okraja nad vse zavzeti gosp. Anton Globočnik, okrajni glavar v Postojni, ko je gledé novovpeljanih poštnih hranilnic s 4. dnevom t. m. do županov, duhovščine in učiteljev svojega okraja posebno okrožnico razposlal.

Upam, da mi gosp. okrajni glavar v zeló jemal ne bode, ako se drznem to okrožnico čitateljem „Novic“ in ob enem vsemu slovenskemu ljudstvu v spodbudo, ravnilo in poduk tudi v „Novicah“ javno priobčiti. Glasí se tako:

„S pričetkom letošnjega leta vpeljale so se po vsej državi „poštne hranilnice“. Te hranilnice imajo glavno nalogo, varčnost med ljudstvom spodbujati ter posebno malim stanovom (ljudém nižjih stanov) dajati priliko, brez vseh stroškov tudi najmanjše svote obrestonosno si prihranjevati. Vloži se lahko pet krajcarjev in se dobí poštno listnico, katera se zamenja s poštno (hranilnično) knjižico, kedar je najmanj 50 krajcarjev vloženih. Za te bukvice se ne plača nič. Tako se lahko v enem letu do 300 gold. naloži; a več kot 1000 gold. pa ne sme biti na ene bukvice vloženih.

Pri tem pa je zapomniti, da ne sme nihče (nobeden) več kakor ene (same) bukvice (na svoje imé) imeti; lahko pa vsakdo za svoje otroke, posle itd. vloží posamezno posebne svote, na katerih imé se imajo bukvice glasiti. Vsak vloženi denar se bode po 3 gold. (3% od 100 gold. kapitala) zaobrestil in se obresti uže od enega (vloženega) gold. začnó računiti. Denar se pa lahko dobí nazaj pri vsaki pošti (kjer je poštna hranilnica) brez truda in brez (vsen) stroškov.

Naročam torej gospodom županom, naj ljudstvo, posebno revnejše, na veliko dobroto in korist teh poštnih hranilnic opozorujejo; a tudi častiti duhovščini in učiteljem naj bode priporočeno, da v svojem delokrogu važnost te naprave pri vsaki priliki povdarjajo in sploh v občevanji med priprostim ljudstvom v tem smislu vplivajo.“

Ali ne sije iz te okrožnice prava očetovska skrb vrlega gosp. okrajnega glavarja za svoje obožane podanike? Gotovo! Naj bi pač imel po vsi Sloveniji mnogo posnemovalcev sovrstnikov ter brezštevilnih in vernoposlušnih štedljivcev (šparovcev), sosebno med delavci, posli in drugimi revnejšimi ljudmí!

Ravno danes bil je tukaj na pošti nek mož iz vasi Rateževo brdo, kateri je pravil in trdil, da so vsi „tobakarji“ v imenovani vasi sklenili, na podlagi objavljene okrožnice blagega gospoda okrajnega glavarja postojnskega v prihodnje tobaka po moči odvaditi se, ter dotične novce še z drugimi prihranjenimi zneski in malimi svotami v poštno hranilnico za dneve potrebe in pomanjkanja obrestonosno nakladati. Bog daj, da bi se ta sklep vaščanov tudi skoraj popolnem obistinil in brezbrojnih posnemovalcev po mili domovini našel!

Koliko trdih in krvavo žuljavih novcev se od ubožnejših ljudí po mili domovini v pogubonosno loterijo in pa za peklensko pijačo žganje brez vse koristi — sebi in svojim v pogubo - znosí in za vselej zavrže, kar veljá po nekod tudi gledé brezpotrebnih, čas in denar vničujočih tožbá, ni mi moč dopovedati!

Ko bi se vsi po takih potih za vselej zavrženi, a krvavo pridobljeni soldi v prihodnje raje v poštnih hranilnicah obrestonosno in koristno nakladali, zboljšal bi se v malo letih gmotni položaj milega slovenskega ljudstva na vse strani gotovo in prav dobro; obrisanih bilo bi na miljone grenkih in britkih solzá glád in pomanjkanje trpeče obitelji (žená in otrok) za vselej, s čemur bilo bi tudi grdemu preklinjevanju, prepirom, pretepom, celó dostikrat v neboupijočim pobojem in mnogim drugim pregreham, kar vse iz lahkomišljenega in abotnega zapravljanja navadno izvira, za enkrat in za vselej konec storjeno.

Mili slovenski stariši nižih stanov, delavci, težaki, dninarji, posli in vsi drugi, prilika vam je dana, oklenite se je brez vseh pomislikov in brez odloga, ter skrbite tudi po poti varčnosti in prave krščanske štedljivosti za svojo in svojih vam od Boga in narave v varstvo in skrb izročenih boljšo prihodnost v gmotnem obziru! Varujte vsak trdo in grenko prisluženi soldek s pomočjo poštnih hranilnic prezgodnje in brezkoristne pogube sebi in svojim v korist in blagodejno pomoč, v kar Bog pomozi in obilni svoj blagoslov dodeli!

Prem dne 17. svečana 1883.

M. Rant, **národni učitelj.**

Slovstvo.

* *Izgledi bogoljubnih otrok iz vseh časov krščanstva.* Spisal in založil Anton Kržič. — Te zanimive knjige je ravnokar izšel III. del, ki ima enako podučljivo in spodbudljivo berilo v sebi, kakor prejšnja dva. Po obsegu je ta zvezek še nekoliko obilniši memo prvih, ker šteje 11 pôl. Prvi zvezek je bil izdan v začetku leta 1879. in je letos na novo natisnjen; tedaj se lahko zdaj dobivajo vsi trije zvezki pri gosp. pisatelju (Kongresni trg št. 16) ali pa v katoliški bukvarni, trdo vezani po 40 kr., mehko vezani po 30 kr. Ker je čutiti, da se tudi vlada bolj zanima za versko odgojevanje otrok, bo v ta namen lahko veliko koristilo to delo raznim odgojiteljem mladine, katerim naj bo gorko priporočeno v naročevanje in razširjanje.

* *„Jour-fixe-“Marš* za glasovir, vglasbil in slavnemu literarno-zabavnemu klubu v Ljubljani poklonil Viktor Parma. — Tako se imenuje prav mikavna, na naše domače napeve spominjajoča kompozicija, ki je vrhu tega še v prav priprostem slogu zložena, da jo vsak, tudi manj spreten igralec na klavirji lahko svira. Ker je delo jako nadarjenega mladega skladatelja založila „Glasbena Matica“, torej se uže tudi po tem priporoča sl. občinstvu. Cena je skladbi 40 kr. s poštnino vred ter se dobiva razun pri „Glasbeni Matici“ tudi pri J. Giontiniju v Ljubljani.

Mnogovrstne novice.

* *Velika šuka.* Gospodarski listi pripovedujejo o nenavadno veliki šuki, katero so lansko leto ribči vjeli v Sonakstu na Finskem. Pri veliki suši bile so vode zeló majhne in mogoče je bilo tudi loviti v sicer nedosegljivih globočinah. Do kotle, v kateri so ribči pričakovali dobrega lova, pa vendar niso mogli z mrežami; hoteli so tedaj ribe od tod pregnati v malo vodo. V ta namen zakurijo, na ognji razgrejejo debelega kamenja ter vročega pomečejo v kotlo. To je ribe res pregnalo in kmalu se ven pripelja velikanska šuka. Ribči so jo, kakor naravno, koj obstavili z mrežami in jo tirali proti kraju vode. Pa riba se je branila in mahnila je po nogi enega ribča s tako močjo, da so mu tovarši morali na pomoč. Ko so pa šuko uže imeli v varnosti, se ji je eden ribčev iz radovednosti preveč bližal in šavsnila ga je tako hudo na roko, da je potreboval šest tednov, predno se mu je ozdravila; v začetku je zdravnik celó trdil, da jo bo treba odrezati. — Ko so jo konečno zvagali, tehtala je 55 ruskih funtov, v životu pa so našli drugo šuko $6^1/_2$ funtov težko, katero je bila velikanka pohrustala.

Naši dopisi.

Iz Gorice 4. marca. (Izv. dop. — Konec.) Goriški deželni odbor je zopet ponovil prošnjo do deželnega zbora, da bi se slovenski in italijanski jezik vpeljala v naše srednje šole. Slovenci so se vselej potegovali tudi za italijansko ravnopravnost na to stran; „liberalna“ laška stranka, kakoršno zastopa goriški „Corriere“, pa vse to prezira in hujska celó z lažjo, kakor da bi Slovenci hoteli Lahom slovenščino vsiljevati; ta stranka glasno izreka, da rajša ostane brez svojih srednjih šol, kakor da bi jih tudi Slovenci dobili. Ti plemeniti zastopniki enakopravnosti namreč dobro vedó, da Italijani se tudi po drugih potih izurijo v svojem jeziku, v tem, ko morajo Slovenci po sili učiti se italijanščine za naše c. kr. gosposke, ki, kakor vselej, ali večinoma, ali pa izključno tudi za Slovence italijanski uradujejo. — Pa vlada nas še po novih potih z italijanščino osrečuje. Po tržaški okolici uže podučuje slovenske kmete italijanski učitelj v italijanščini, in enako jih hoče tak apostol podučevati tudi na Goriškem. Ali vidite, kako skrbi merodajna gospoda tržaška za nas? Naš kmet naj bi umel poduk v Dantejevem jeziku, ko se še Italijani pritožujejo, da jim ti popotni učitelji preveč gosposko italijanski govoré. „Cittadino“ od 22. februarja ima iz Gradiške dopis, ki naravnost pravi tem učiteljem tako-le: „Vendar bi bilo dobro, da bi se ti poduki (kmetijski) imeli v **furlanskem** jeziku“, in pristavlja, da bi bilo to bolje za kmete (tukaj kolone) in celó za (omikane) posestnike! Kaka krivica se tedaj godí še le Slovencem! Ona pritožba italijanskega dopisnika ob enem dokazuje, da Italijani sami ne umejo svojega knjižnega jezika, če se ga posebe ne naučé; ravno zato pa se italijanskim zdražbarjem jako slabo podaje, slovenski jezik opisovati kot tak, ki ga noben kmet ne razume, in da bi se kdo vé koliko oddaljeval od raznih naših narečij ali celó razrečij. Slovenski kmet se ni ne na Goriškem, ne drugje na Slovenskem še nikdar pritoževal, da mu kmetijski ali kateri si bodi učitelji in učeniki v nerazumljivem jeziku govoré! To naj si gospoda laška zapomni, kedar nas bo hotela zopet sramotiti, češ, da je naš knjižni jezik skrpan iz življev vseh drugih jezikov.

Danes je obhajalo naše „bralno podporno društvo“ obletnico svojega obstanka, in sicer s peto mašo in zabavnim večerom, katerih se je mnogo udov udeležilo. Zvečer je predsednik g. Povše govoril o „otročjih vrtih“ in razkazoval učne pripomočke teh vrtov, kakor table s slikami, knjižice, iz katerih se razvidi, kako otroci rišejo, pletejo in druge igrače. Nauk je bil tedaj jako jasen. Društvo šteje zdaj nad 260 udov in ima v blagajnici nad 600 gold. Lepo napreduje.

Z bohinjske Bistrice 11. sušca. — V soboto večer 3. t. m. so se povrnili naš čast. gospod župnik Janez Mesar iz Ljubljane od obravnave zarad porušenja cerkvenega zvonika. Zaupljivo smo pričakovali dobrega izida zá-nje, ker smo videli njih neutrudljivo skrb pri zidanji cerkve, in dobro vemo, da so skrb za trdnost pa z nami vred izvedencem pripustili, ki so nas z vednim zagotovljevanjem nedvomne trdnosti, kakor se je pokazalo, pa le žalostno slepili. Vsa fara žaluje nad tako obsodbo. Koj v nedeljo zraven posameznih farmanov je prišel ves srenjski odbor solznih oči preblagemu gosp. župniku pomilovanje v imenu vse srenje izreč in ponudit potrebno pomoč zarad pomiloščenja in se pripravljenega izrekel, tudi osebno pred Njih c. k. Veličanstvo iti, ako bi to treba bilo. Tolaži nas zraven upanja na pomiloščenje tudi to, da vidimo gosp. župnika vedno še neuklonjenega, vedno pogumnega, dá, nekako na novo poživljenega za pozidovanje razvalin, katerega dela se bomo zdaj zopet resnično poprijeli. In Bog daj, da bi ga srečno skoraj dovršili!

Iz selške doline 11. marca. — Poročati imam o volitvi občinski. Dne 12. svečana vršila se je volitev 24 odbornikov v občinsko starešinstvo; dasiravno je naša občina za kmetiško velika (šteje okoli 5000 duš), bila je volitev prav slabo obiskana, nekaj zato, ker ni posebnih strank, tudi osebnih razprtij ni, kar volitev zadene. 5. dan sušca se je vršila volitev župana in 4 svetovalcev. Izvoljen je bil prejšnji župan gosp. Franc Šlibar; k volitvi je prišlo 22 odbornikov, dva sta bila zavoljo gotovih opravil zadržana. Dobil je gosp. Franc Šlibar 20 glasov, le 1 glas mu je bil nasproten, kar priča, da ima popolno zaupanje ljudstva, in tudi to, da je uže v tretje izvoljen, česar je tudi vreden.

Iz spodnje Idrije 8. marca. — Naj naznanim bralcem „Novic“, da smo imeli v nedeljo dne 25. svečana t. l. popoludne ob 4. uri v spodnji Idriji od visoke c. k. deželne vlade iz Ljubljane poslanega kmetiškega popotnega učitelja gosp. E. Kramerja. Bolj stari profesorji, ki so prejšnja leta k nam poslani bili, so: ranjki dr. Janez vitez Bleiweis-Trsteniški, gosp. France Kupelwieser, c. k. profesor, izkušen v topilničarstvu na c. k. rudarski akademiji v Ljubnem (Leoben), gosp. Herman Hinterhuber, general-direktor pri Pliberškem rudarskem društvu v Celovcu, in c. kr. rudarski komisar in okrajni uradnik gosp. Šalša v Ljubljani in druzih več več, so se prav goreče potezali za kmeta. Prišlo je bilo obilo ljudstva skupaj, okoli 600, zato je moral gospod učitelj govor ne v hiši Urše Kende, kjer je bil napovedan, ampak zunaj imeti. Prinesel mu je župan mizo, da je na-njo stopil in nam povedal, da je on semkaj poslan kmetom povedat, kako da bi si na boljše pomagali itd. Učil nas je, kake hleve moramo imeti in si napraviti, da bode naša živina zdrava, kako si moramo priskrbeti dobro pleme pri govedah, za dobre in zdrave bike in pri ovcah za ovne, in katere sorte ali barve goveda so bolj imenitne, da si kupci take rajši kupujejo, in druzega koristnega več. Po dokončanem govoru, ko gre nazaj v vežo, mu pokaže župan tri tedne staro tele, katero je bilo čvrsto pa majhno, da bi se prepričal, kako nam resnično dim in smrad idrijskih žgalnih peči živega srebra škoduje. Pristopil sem k njemu in pokažem na gosp. Janeza Leskovca ter mu povem, da ta gospod je vzrok, da nam niso pri zadnji komisiji 22. maja 1877. l. v Idriji naše škode potrdili, kar so poprej imenovani pravični komisarji bili spoznali, in sicer zato, ker je idrijski rudarski svetnik gosp. Marko Lipold proti nama, Janezu in Boštijanu Leskovicu se obrnil in tako govoril: „Tukaj so zbrani gospodje doktorji, profesorji in kemikarji od visokega c. kr. ministerstva v Idrijo poslani, da, če bodo ti gospodje vam vašo škodo spoznali, jo bom vam plačal, tako pa ne bom denarja v vodo metal.“ Ta naš pooblastenec gosp. Janez Leskovec je na te besede le molčal, ne da bi ga bil zavrnil in mu v obraz povedal: „Gosp. Marka, vi ste imeli kravo skozi tri leta pri gosp. Gabrijelu za poskušnjo, ste ji prav dobro stregli in jo krmili, koliko telet ste od nje priredili? Prvo tele je rudar, druge pa konjač zakopal.“ O tem početji naših kolovodij se je v „Novicah“ 29. oktobra 1873. l. list 44. str. 354 in 355, pozneje dne 7. junija l. 1876. list 23 str. 184 in 185 bralo.

Ko se je gosp. kmetiški popotni učitelj od nas slovenskih poslancev poslovil, dal sem mu v roke list kakor varuh mladoletnega Franceta Rupnika, na katerem je bilo popisano in naznanjeno, da, ko moramo vse naše krave le od drugod kupovati, da ima krava prvo leto, ko le take breje krave kupujemo, da ima v kratkem

času teletiti, da ima kupljena krava prvo tele pridno in krava ima tudi obilno mleka; ali drugo leto ima krava prav majhno tele in večidel le mrtvo, in krava ima tudi mleka veliko manj, po 1, 2 bokala vsak dan. Konečno je bilo povedano, da krava Janeza Sedeja je imela v teh desetih letih 10 telet, 6 živih in 4 mrtve, in da ste zadnji dve teleti obe živi bili; eno je zaklal dne 18. prosinca 1882. leta in je tehtalo 8 funtov, drugo je pa zaklal 23. grudna 1882. l. in tehtalo je 16 funtov, in da krava je skozi celo leto le v hlevu krmena. Ko sem zadnje „Novice“ od 28. svečana t. l. št. 9 prečital, berem gospodarske izkušnje, da krave ne zvržejo, je v. 4. vrsti povedano, da v Spodnje-idrijskem kraji stalno, pa le z malim vspehom tožijo o takih nesrečah. — Dalje se bere, da na Nemškem je kupil veči gospodar k svoji domači govedini še 20 brejih holandskih krav, pa da izmed pripeljanih zvrglo jih je 5. To je verjetno, zakaj tudi nam je to znano, ko si moramo vse krave le ukupiti, da take breje krave, če se hitro po poti gonijo, zvržejo, nekatere še na poti. To pa ni verjetno, da bi se bila tudi njegove domače čede enaka napaka poprijela, zakaj niso imena in priimka gospodarja imenovali, da bi ga vedeli? Mi smo za gotovo prepričani, da se ta napaka krav ne prijema, zakaj? Poprejšnja leta, ko so le od 1. novembra do konca aprila vsakega leta rudo žgati smeli, ni bilo skoraj prav nobene take napake, še ene ne na leto, sedaj pa skoraj vsaka krava, pa ne vsako leto, kakor je od krave Janeza Sedeja povedano. Kmalu bi si mislil, da je to povedano od nemškega gospodarja, le od naših brezvestnih nasprotnikov izmišljena reč v natis dano.

Iz Ljubljane. — Vreme je zopet suho, brez vetra, pa mrzlo, ker je nekoliko snega padlo. Drugače je po mestu vse mirno, le k novačenju poklicani fantje razgrajajo nekaj, pa ne toliko, kakor prejšnja leta. Novačenje traja zdaj uže od ponedeljka.

— (*Hranilnica ljubljanska*) je v občnem zboru 8. dne t. m. privolila naslednje darove, ter dobi:

1) Ubožni zavod tukaj	2350 gld.
2) Odsek gospá za obleko šolskim otrokom v čitalnici	200 „
3) Varušnica malih otrok v Ljubljani za božično drevo	200 „
4) Ubožni učenci gimnazije v Ljubljani	200 „
5) V Kranji	50 „
6) V Kočevji	100 „
7) V Rudolfovem	100 „
8) Na realki v Ljubljani	200 „
9) Ubožni učenci na učiteljišči v Ljubljani	100 „
10) I. mestna šola v Ljubljani . . .	150 „
11) II. mestna šola v Ljubljani . . .	250 „
12) a) „Narodna šola“	200 „
b) „Schulpfennig“	200 „
13) Nunska dekliška šola	200 „
14) Nunska dekliška šola v Loki . .	100 „
15) Evangeljska šola tukaj	350 „
16) Deška ljudska šola v Rudolfovem .	100 „
17) Dekliška ljudska šola v Rudolfovem	50 „
18) Podkovijska šola tukaj	100 „
19) Dekliška mestna šola tukaj . . .	100 „
20) Dekliško učiteljišče tukaj	100 „
21) Učenke na dekliški šoli v Kočevji	50 „
22) Učenci (kranjski) meščanske šole v Krškem	50 „
23) Učenci na mahu ljubljanskem . .	50 „
24) Obrtnijska pripravnica na I. in II. mestni šoli vsaki po 50 gold.	100 „
25) Godbena šola filharmonične družbe	200 „
26) Filharmonična družba za piskalno šolo	600 „
27) Glasbena Matica	50 „
28) Za vzdrževanje varušnice malih otrok	200 „
29) Bolniško podporno društvo tukaj .	100 „
30) Požarna straža tukaj	500 „
31) Elizabetina bolnica	200 „
32) Ozdravljenci zapustivši bolnišnice .	200 „
33) Dijaki na vseučilišči v Gradci iz Kranjskega	100 „
34) Blagajna ubogih delalcev in invalidov	100 „
35) Podporno društvo tiskarjev . . .	50 „
36) Delalsko izobraževalno društvo . .	50 „
37) Gledališče tukaj za l. 1882/83 . .	450 „
38) Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov	50 „
39) Vincencijevemu društvu za hiralnico	200 „
40) Za deško zavetišče	200 „
41) Za deško sirotišče	300 „
42) Za hišno opravo v deškem sirotišči	300 „
43) Za dekliško sirotišče	200 „
44) Vincencijeva konferenca pri sv. Jakobu	100 „
45) Zdravniško društvo na Kranjskem kot dodatek k Löschnerjevi ustanovi . . .	200 „
46) Kranjski deželni muzej za iskanje prazgodovinskih stvari	200 „
47) Čebelarsko društvo	50 „
48) Patriotična pomožna družba gospej v podporo onemoglih vojakov, njih sirot itd.	300 „
49) Patriotična deželna pomožna družba v podporo invalidov itd.	300 „
50) Tukajšnje posojilno in hranilno društvo donesek k založni	200 „
51) Strokovna šola za rezbarije v Kočevji	500 „
52) Kranjsko ribiško društvo	50 „
53) Družba gospej krščanske ljubezni v podporo revnim družinam in za dekliško zavetišče	200 „
54) Predstojništvo mestne fare B. D. M. O. za cerkvene namene	300 „
55) Arhiv za domovinoznanstvo . . .	50 „
Vsega skupaj .	13590 gld.

— (*Spored porotnih obravnav*) v tem zasedanji še je naslednji: 14. dne t. m.: Šober France, hudodelstvo tatvine; predsednik gosp. L. Rauniher; 20. dne t. m.: Korbar France, Windischer Alois in Žebre Jakob, hudodelstvo goljufije, tatvine in obrekovanja; predsednik pl. Zhuber, zagovornik Žebreta je dr. Mosche; 21. dne t. m. dopoludne: Iglič Marija, umor; predsednik Kapretz; 21. dne t. m. popoludne: Kokalj Peter, uboj; predsednik Kapretz. S to obravnavo je konec porotnemu zasedanju.

— (*† Častiti gosp. Josip Hašnik*), župnik in duhovni svetovalec pri sv. Jurji ob južni železnici na Štajarskem, je 6. t. m. umrl 72 let star in bil 8. t. m. pokopan. Bil je znan pisatelj in pesnik, njegova dela se nahajajo v „Drobtinicah“ in drugod, posebno pa v „Novicah“ prejšnjih let. Blag mu spomin!

— (*Umrla*) je v Postojni znana domorodkinja in vdova bivšega deželnega poslanca Andreja Lavrenčiča, gospá Jožefa Lavrenčič. Pogreb njen je bil sijajen.

— (*Umrl*) je po kratki pljučni bolezni v pondeljek 12. dne t. m. v tukajšnjem samostanu čast. o. Joahim Jereb, prvi kaplan frančiškanske fare in obče priljubljen. Bil je tudi izvrsten umen vrtnar, o čemer je pričala frančiškanska cerkev, katera je bila o praznikih

lepo okinčana s cvetlicami. Pogreb je danes ob štirih popoludne.

— („*Brenceljna*“ *št. 4. in 5.*), ki ste prišli v določenem času na svitlo, se odlikujete po mikavnem, zbadljivem gradivu, pa tudi po podobah, katerih ena ima sliko gosp. deželnega predsednika Winklerja, druga pa cika na surovosti Celjanov o pogrebu dr. Kočevarja. Ž njima vred prišlo je tudi nadaljevanje povesti „Ne v Ameriko!“

☞ **Seme ruskega lanú** je prišlo; kdor ga je naročil, naj nemudoma pride po-nj. Cena mu je 3 gold. 60 kr. za stari mernik.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Kakor ima uže sušec svoje muhe od nekdaj, tako je tudi letos zeló muhast v političnem gibanji. Budgetna razprava v državnem zboru in spominu R. Wagnerju na čast napravljen dijaški komers, kar bi se po domače približno imenovalo večerno pijančevanje študentov — krog teh dveh dogodeb vrtilo se je zadnji teden politično življenje dunajsko.

V budgetni obravnavi razpravljalo se je šolstvo, tedaj je naravno, da so se Slovenci in Čehi po pravici pritoževali zoper postopanje naučnega ministra Konrada. Pritožbe Slovencev, izmed katerih sta govorila dr. Tonkli in Vošnjak, vrtile so se posebno krog tega, da minister onih malenkost, katere so se privolile Slovencem na Kranjskem, ne privoli vsaj polagoma tudi Slovencem v druzih sosednih deželah. Dr. Tonkli stavil je v budgetnem odseku predlog v tem smislu; budgetni odsek je ta predlog sprejel in minister Konrad ni ugovarjal ničesar. Ko pa je ta resolucija prišla na vrsto v zbornici, vzdigne se minister Konrad po sklenjeni debati in s suhimi besedami izreče, da vlada tega predloga ne more smatrati resnemu. Na to sta mu sicer Tonkli in Vošnjak odgovorila po zaslugi, upamo pa, da mu bodo tudi vsi slovenski poslanci še bolj odločno odgovorili pri prvi priliki.

Levičarji so pri teh priložnostih skušali se svetu kazati „tlačene“ ali „na steno pritiskane“, češ, da se jim ne pusti govoriti, ker se pogosto nasvetuje konec debate.

Pa kaj se zgodi? Po naključbi je pretekli teden enkrat krog 1. ure opoludne odšlo več poslancev od desnice iz zbornice, in predsedoval je baron Gödel ter pozabil dati navadno znamenje k glasovanju, in predlog na sklep debate bil je zavržen, tedaj levičarjem prilika dana, še govoriti, kolikor jim drago, pa veliki deklamator Edvard Süss, ki je bil na vrsti, ni vedel druzega, kot prežvekovati nekaj ministrovih besed, še veči agitator nemškega „Schulvereina“ Weitloff pa se je celó sam besedi odpovedal, češ, da ni kaj odgovarjati in tudi noče govoriti, ker je k besedi prišel po naključni večini njegove stranke v enem trenutku.

Še bolj živo se je pokazala ničevost onih pritožeb pri priliki, ko je bil pri razgovoru o srednjih šolah izmed nasproti vpisanih govornikov dr. Tonkli izbran za glavnega govornika. Vsi levični in oficijozni časniki pisali so polne strani tožeb o strašanskem zatiranji opozicije; dr. Sturm zvonil je celó plat zvona v zbornici v posebni izjavi, s katero je desnici iz novega napovedal vojsko. Pa, ko je bil razgovor po govoru ministra Konrada zopet otvorjen, vsa levica ni vedela druzega povedati, kakor da je Korošec Moro trdil, da tam ne potrebujejo slovenskih paralelk, Štajarc Wurmbrand pa je z več besedami, na kratko rečeno, trdil, da štajarski Slovenci še zmiraj nimajo dosti slovenskih knjig in pa da se po izreku nekega kmetiškega štajarskega strokovnjaka v slovenščini, katera se tam govori, nahaja toliko nemških besed, da se štajarski Slovenec laglje nauči nemščine, kakor književne slovenščine. — To je bilo zeló vse, kar je Wurmbrand ugovarjal zoper Tonklijev predlog. In ker tega niso mogli povedati en dan prej, bili so sirote, po njihovem kričanji soditi, tako nezaslišano zatirani.

Druga dogodba je komers žalovanja za Wagnerjem. Zbrali so se tam „nemški“ dijaki, „nemški“ profesorji in pa „najbolj nemški“ poslanec Schönerer, pa tudi Bareuther in Wiesenburg. Kar se je tam govorilo, posebno po Schönererju, je bilo, na kratko in rahlo rečeno, hrepenenje po združenji z državo nemško, deloma bilo je veleizdajstvo brez ovinkov priporočano.

Slavili so nemškega cesarja, našega premagovalca Moltke-a in vso slovesnost priredili so pod nemško zastavo, le tako memo gredé zažvenketali so s kozarci tudi na spomin Wagnerjev. Pri vsem tem pa so hujskali zoper jude in vse, kar ni nemško. Konečno razpodil jih je policijski komisar.

Prišlo je tudi nekaj zastopnikov dijaških iz „Nemškega“, te je Schönerer spremil z dijaki na severni kolodvor in jim tam izročil velik šop plavic (znamenje nemških „irredentistov“, kakor so marjetice znamenje laških „irredentistov“) rekoč, da upa, da bodo zunaj na Nemškem razumeli pomen teh cvetic.

Vsled teh dogodeb razpuščeno je dijaško društvo „nemških dijakov“, rektor Maasen sam, pozvan k ministerskemu predsedniku, pokaral je pismeno prizadete dijake naglašajoč, da ni mogoče, da bi se bilo veče število dijakov dunajskega vseučilišča vdeležilo tega domovinoizdajskega čina.

Sodnija pa toži poslanca Schönererja zarad hudodelstva kalenja javnega miru in državni zbor, naprošen, da privoli v sodnijsko postopanje zoper tega poslanca, izrekel se bode, kakor se čuje, v prav kratkem času, pravijo v četrtek, kako in kaj. Morebiti ga bodejo levičarji na videz zagovarjali, desnica obsojevala, morebiti samo gledé na veleizdajsko zločinstvo. Sicer pa bi levica več vzroka imela znebiti se ga, ker on dostikrat brez ovinkov pové, kar nekateri levičarji samo tiho mislijo in zaupno pripovedujejo. Gotovo je, da državni zbor prav nič ne zgubi, ako bi tudi Schönererja za par let dali študirat gor na avstrijski „Žabjek“ Stein.

Ruska. — Preteklo nedeljo umrl je v Baden-Baden-u ruski kancelar Gorčakov skoraj 85 let star po dolgem naravnem bolehanji.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 14. marca ob 1. uri 15 min. pop.

Zbornica ravno obravnava državne železnice, sklepa pričakujemo v petek. — Schönererja je sinoči zbornica sklenila prepustiti sodniji z večino 49 glasov. — V Berolinu je bil pismonoša oropan in umorjen. — Shod kmetovalcev tukaj danes sklene zborovanje. — Za osnovo mlekarske velike zadruge je vse gotovo.

Listnica vredništva. Gosp. B. L. v sp. Id.: Hvala za dopis; vse, kar vprašate zarad dopisovanja in besedovanja, se „Novice“ s svojimi prijatelji zmiraj naravnost in odkritosrčno pogovarjajo in so zmeraj hvaležne za vsako pri gospodarstu zanimivo poročilo. — Ona skušnja o nemškem gospodarju je resnična in spejeta je bila v „Novice“ zato, ker smo mislili, da je tam priporočeno zdravilo vredno poskušnje. — Gospod A. V. v K.: Hvala! Ker smo pa o ravno tisti nesreči uže v zadnji številki priobčili drug obširen dopis, smo morali Vašega opustiti; pa se oglasite še drugo pot!

Odgovorni vrednik: **Alojzij Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.